

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
กับที่ดินของ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในวันมหาธีรราชเจ้า
๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กขึ้นเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และต่อมาได้ทรงประดิษฐานขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีพระบรมราชานุญาตให้ใช้ที่ดินส่วนพระองค์เป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัย รวมทั้งจัดหาผลประโยชน์เพื่อบำรุงการศึกษา ต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยได้จัดการหาผลประโยชน์จากที่ดินนี้เพื่อบำรุงการศึกษาตลอดมา จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้มีกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุกำหนดให้ส่วนราชการนำที่ดินไปขึ้นทะเบียน และให้กระทรวงการคลังมีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุซึ่งกรมธนารักษ์ได้ขอให้มหาวิทยาลัยนำที่ดินซึ่งได้รับพระราชทานนี้ไปขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุด้วย นั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเห็นว่ากรณีที่กรมธนารักษ์ต้องการให้มหาวิทยาลัยปฏิบัติ เช่นนี้ เป็นการขัดต่อพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งการปฏิบัติตามคำเรียกร้องของกรมธนารักษ์จะยังผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อการศึกษาขั้นอุดมศึกษาของชาติ ตลอดจนความรู้สึกของชาวจุฬาฯ ทั้งปวงอีกด้วย ดังที่มหาวิทยาลัยจะได้ชี้แจงเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

๑. พระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงพระราชปรารภมานานแล้ว ที่จะให้มีมหาวิทยาลัยขึ้นสำหรับเป็นสถานอุดมศึกษาของชาวไทย แต่ยังมีเหตุติดขัดในรัชสมัยของพระองค์ที่ยังดำเนินการให้สำเร็จตามพระราชประสงค์นั้นมิได้ จนมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงสถาปนาจากโรงเรียนมหาดเล็กขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย พระราชทานนามว่า “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

เพื่อให้มหาวิทยาลัยนี้ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศ ดำเนินการลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงได้พระราชทานเงินส่วนเหลือจากที่ราษฎรเรียไรกันสร้างพระบรมรูปทรงม้า รวมทั้งดอกผลเป็นเงิน ๙๙๒,๖๗๒ บาท ๔๗ สตางค์ ให้เป็นทุนสำหรับการปลูกสร้างมหาวิทยาลัย และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สร้างมหาวิทยาลัยนี้ในที่ดินพระคลังข้างที่ ตำบลปทุมวัน มีเนื้อที่ ๑,๓๐๙ ไร่ ทิศเหนือจดถนนสระปทุม ทิศใต้จดถนนหัวลำโพง ทิศตะวันออกจดถนนสนามม้า ทิศตะวันตกจดคลองสวนหลวง ดังปรากฏอยู่ในประกาศกระแสพระบรมราชโองการ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้จารึกบรรจุไว้ในศิลาพระฤกษ์พร้อมด้วยรูปถ่ายและแผนที่อาณาเขต และได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาพระฤกษ์ตึกบัญชาการสำหรับมหาวิทยาลัยนี้ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๔๕๘

การที่ได้พระราชทานเงินทุนให้แก่มหาวิทยาลัยก็ดี การที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตกำหนดที่ดินไว้เป็นเขตมหาวิทยาลัยก็ดี ล้วนแล้วแต่บ่งชี้ชัดถึงพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหาที่สุดมิได้ ที่ทรงเล็งเห็นการณ์ไกล และทรงตระหนักพระราชหฤทัยดีว่า มหาวิทยาลัยนี้จักมีความมั่นคงสถาพรเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นสืบต่อไปชั่วกาลนาน จำต้องมี “กองทุน” (Endowment) ซึ่งประกอบด้วย เงินที่ดิน และทรัพย์สินอื่น ที่อาจนำไปใช้ประโยชน์และจัดหาผลประโยชน์มาสะสมและใช้เกื้อกูลแก่การดำเนินกิจการให้บรรลุลุล่วงไปได้ด้วยดีตลอดไป

พระมหากษัตริย์คุณแก่มหาวิทยาลัยในเรื่องนี้ นับได้ว่าสอดคล้องต้องกันกับแนวความคิดและหลักการในนานาอารยประเทศที่ว่า มหาวิทยาลัยจะต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ มหาวิทยาลัยจะต้องมีอิสระในการบริหารงาน และมหาวิทยาลัยจะต้องมีความมั่นคงในสถานภาพและการดำเนินกิจการ

สืบเนื่องจากพระราชประสงค์นี้เอง ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรับใส่เกล้าฯ มาเป็นแนวทางดำเนินการในการจัดการศึกษา ในการจัดการทรัพย์สิน และจัดหาผลประโยชน์ สร้างสรรค์ความเป็นปึกแผ่นและความเจริญก้าวหน้า สนองพระราชประสงค์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

๒. ความเป็นมาของที่ดินและข้อโต้แย้งในกรรมสิทธิ์

ที่ดินส่วนพระองค์จำนวน ๑,๓๐๙ ไร่ ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชานุญาตให้เป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัย และให้จัดหาผลประโยชน์บำรุงการศึกษานี้ มีพระราชประสงค์ที่จะพระราชทานให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อครั้งยังเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรจุแผนที่อาณาเขตของโรงเรียนไว้ในศิลาพระฤกษ์ด้วย ซึ่งเป็นข้อยืนยันและเป็นหลักฐานหนักแน่นว่าเป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ต้องการพระราชทานที่ดินให้แก่มหาวิทยาลัยเพื่อจะได้ใช้ที่ดินนี้เป็นการถาวรตลอดไป หากแต่ยังติดขัดอยู่ด้วยการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ที่ดินแปลงนี้อยู่ในบัญชีเลี้ยงชีพบาทบริจาริกาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อครั้งยังเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ใช้ที่ดินเป็นที่ตั้งสถานศึกษาได้ โดยกรมพระคลังข้างที่ซึ่งมีหน้าที่ดูแลที่ดินส่วนพระองค์เป็นผู้ทำสัญญาเก็บค่าเช่าที่ดิน

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ขอพระราชทานเพิกถอนสัญญาเช่าที่ดินและขอรับพระราชทานเป็นกรรมสิทธิ์ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยไว้ จึงได้มีการตรา “พระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ตำบลปทุมวัน อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร ให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๔๘๒” เพื่อรับรองและยืนยันว่า กรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนพระองค์แปลงนี้เป็นของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์ และด้วยอำนาจแห่งกฎหมายฉบับนี้เอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงถือว่าที่ดินส่วนพระองค์แปลงนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย และคงใช้ที่ดินแปลงนี้เพื่อการศึกษา รวมทั้งจัดหาผลประโยชน์ดังเช่นที่เคยปฏิบัติมาโดยตลอด ตามอำนาจกฎหมายที่มหาวิทยาลัยมีอยู่ ซึ่งยังหาได้มีกฎหมายใดมาลบล้างไม่

๓. อำนาจในการจัดหาผลประโยชน์

ด้วยพระบรมราชานุญาตให้มหาวิทยาลัยใช้ที่ดินนี้เป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัย และให้มหาวิทยาลัยจัดหาผลประโยชน์จากที่ดินมาบำรุงการศึกษาตั้งที่กล่าวแล้ว มหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินการสนองพระราชประสงค์ตลอดมาตั้งแต่ทรงประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้นเมื่อเริ่มมีพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกของมหาวิทยาลัย จึงมีบทบัญญัติในมาตรา ๗ ให้มหาวิทยาลัยมีรายได้ อีกทางหนึ่ง คือ รายได้จากเงินผลประโยชน์ ซึ่งรายได้ประเภทนี้มหาวิทยาลัยมีอำนาจรักษาและจัดการได้เอง แม้ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกหลายครั้ง จนถึงพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็คงมีบทบัญญัตินี้ยืนยันให้มหาวิทยาลัยมีรายได้จากเงินผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นว่ากฎหมายให้อำนาจมหาวิทยาลัยในการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยได้โดยเอกเทศ

ในการจัดหาผลประโยชน์จากที่ดินของมหาวิทยาลัยนี้ มหาวิทยาลัยได้จัดวางระเบียบการบริหารงานอย่างรอบคอบ มีสำนักงานจัดการทรัพย์สินเป็นผู้จัดหารายได้จากที่ดินและทรัพย์สิน อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการจัดการทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย และภายใต้การกำกับของสภามหาวิทยาลัย จากการจัดการทรัพย์สินที่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและบริหารงานเชิงธุรกิจ มหาวิทยาลัยจึงมีรายได้ประมาณหนึ่งในห้าของเงินที่มหาวิทยาลัยได้รับจากงบประมาณแผ่นดินแต่ละปี เงินรายได้จำนวนนี้เองที่มหาวิทยาลัยสามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และสนับสนุนการบริหารงานมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้รับเงินอุดหนุนจากเงินงบประมาณแผ่นดินน้อยมาก

๔. สรุป

เมื่อได้ลำดับเหตุการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สถานศึกษาแห่งนี้เป็นพระราชานุสาวรีย์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้น โดยมีพระราชประสงค์อันแรงกล้าที่จะให้มีความมั่นคงสถาพร เจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น เป็น

เครื่องยังประโยชน์แก่ชาติไทยสืบไปในอนาคต ไม่มีเวลาเสื่อมสูญ การพระราชทานเงินเรียไรส่วนที่เหลือจากการสร้างพระบรมรูปทรงม้าก็ดี การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บรรจุแผ่นที่อาณาเขตมหาวิทยาลัยไว้ในศิลาพระฤกษ์ก็ดี และการมีพระบรมราชานุญาตให้มหาวิทยาลัยจัดหาผลประโยชน์จากที่ดินเพื่อนำรายได้มาบำรุงการศึกษาก็ดี เป็นข้อยืนยันชัดเจนถึงพระราชประสงค์ที่จะให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสถานภาพที่มั่นคงและเอกภาพสมบูรณ์ในการบริหารงาน โดยมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นกองทุน เพื่อนำไปใช้และจัดหาผลประโยชน์มาสะสมและเกื้อกูลแก่การดำเนินกิจการให้บรรลุผลตามพระราชประสงค์ได้ตลอดไป

ชาวจุฬาวุฒิกุลทั้งหลายทั้งมวล ได้แก่ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตเก่า และนิสิตปัจจุบันทุกคน ล้วนมีความภาคภูมิใจในการยึดถือพระนาม “จุฬาลงกรณ์” เครื่องหมายพระเกียรติและสีชมพู ซึ่งเป็นสีของวันพระราชสมภพ เป็นสัญลักษณ์แห่งเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย อันมีกำเนิดเนื่องในสถาบันอันเป็นที่เคารพสักการะของชนทั้งชาติ ชาวจุฬาวุฒิกุลได้ยึดถือกันตลอดมาว่าพื้นแผ่นดินอันเป็นสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนี้ เป็นเอกสิทธิ์ที่พระราชทานเพื่อการศึกษาชั้นสูงแก่ปวงชนชาวไทยทั้งชาติ จึงได้เกิดประเพณี น้ำใจ และความสามัคคี ระดมแรงกายใจ สติปัญญา สืบเนื่อง สนับสนุนกันและกัน สร้างสรรค์ความเป็นปึกแผ่นและความก้าวหน้าทางวิชาการ สนองพระราชประสงค์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้

การดำเนินการใด ๆ เพื่อให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินของมหาวิทยาลัยต้องสูญเสียไป จึงมิใช่เพียงแต่จะเป็นการคุกคามต่อเสถียรภาพและเอกภาพของมหาวิทยาลัยเท่านั้น หากเป็นการทำลายน้ำใจของชาวจุฬาวุฒิกุล ผู้จงรักภักดี บรรดาที่สนองพระราชประสงค์ของพระผู้ทรงสถาปนาสืบไป และยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการอุดมศึกษาของชาติบ้านเมืองอีกด้วย

